

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 12., vydané v decembri 2024

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Zima na horách. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

prof. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

PhDr. Veronika Kmetóny Gazdová, PhD. (Inštitút edukológie a sociálnej práce, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

Mgr. Monika Šavelová, PhD. (Katedra translitológie, Univerzita Konštantína Filozofa, Nitra)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

KLIMATICKÉ ÁTRIUM MATEJA BELA AKO PRÍKLAD DOBREJ PRAXE

THE CLIMATIC ATRIUM OF MATEJ BEL AS AN EXAMPLE OF GOOD PRACTICE

Alexandra Pančíková, Soňa Priščáková,¹ Tereza Kuchárová²

Alexandra Pančíková je absolventkou doktorandského štúdia programu Financie na Ekonomickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a v súčasnosti pôsobí ako členka projektového tímu Zelenej UMB. Soňa Priščáková v súčasnosti pôsobí ako projektová manažérka na rektoráte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici so zameraním na rozvoj univerzity a internacionalizáciu, pričom je členkou projektového tímu Zelenej UMB. Tereza Kuchárová študuje na prvom stupni vysokoškolského štúdia na Katedre sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici a v súčasnosti pôsobí ako študentská ambasádorka Zelenej UMB. Autorky sa v rámci svojho výskumu zameriavajú na problematiku zvyšovania úrovne environmentálneho povedomia v akademickom prostredí Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Alexandra Pančíková is a graduate of the PhD in Finance at the Faculty of Economics of Matej Bel University in Banská Bystrica and currently works as a member of the Green UMB project team. Soňa Priščáková currently works as a project manager at the Rector's Office of Matej Bel University in Banská Bystrica with a focus on university development and internationalization and she is a member of the Green UMB project team. Tereza Kuchárová studies at the first level of university studies at the Department of Social Work at the Faculty of Education of Matej Bel University in Banská Bystrica and currently she is a student ambassador of the Green UMB. The authors focus their research on the issue of raising the level of environmental awareness in the academic environment of Matej Bel University in Banská Bystrica.

Abstract

The aim of this paper is to identify activities to promote environmental awareness in the university environment and to present an example of good practice through implementation of the Climatic Atrium of Matej Bel. The focus of our investigation is to focus on the implementation of the findings from the surveys into practice and thus increase the level of environmental awareness at UMB. The object of the research consisted of two groups of respondents: students at UMB (questionnaire survey) and representatives from foreign tertiary education institutions (guided interviews). The theoretical background was drawn from

---

¹ Adresa pracoviska: Ing. Alexandra Pančíková, PhD., Ing. Soňa Priščáková, PhD., MBA, Rektorát, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Národná 12, 974 01 Banská Bystrica

E-mail: alexandra.pancikova@umb.sk, sona.priscakova@umb.sk

² Adresa pracoviska: Tereza Kuchárová, Katedra sociálnej práce, Pedagogická fakulta, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Ružová 13, 974 11 Banská Bystrica

E-mail: tereza.kucharova@student.umb.sk

scientific papers and proceedings available on the Internet, which focus on the issues of sustainable behaviour and the promotion of environmental awareness.

Key words: community space, environmental awareness, sustainable behaviour, questionnaire survey, guided interviews, university

Abstrakt

Cieľom predmetného príspevku je identifikovať aktivity na podporu environmentálnej uvedomelosti v prostredí univerzít a prostredníctvom implementácie Klimatického átria Mateja Bela predstaviť príklad dobrej praxe na UMB. Predmetom nášho skúmania je orientácia na implementáciu zistení z prieskumov do praxe a zvyšovať tak úroveň environmentálneho povedomia na UMB. Objekt výskumu tvorili dve skupiny respondentov: študenti UMB (dotazníkový prieskum) a zástupcovia zo zahraničných inštitúcií terciárneho vzdelávania (riadené rozhovory). Teoretické východiská boli čerpané z vedeckých príspevkov a zborníkov dostupných na internete, ktoré sú zamerané na problematiku udržateľného správania a podpory environmentálneho povedomia.

Kľúčové slová: komunitný priestor, environmentálna uvedomelosť, udržateľné správanie, dotazníkový prieskum, riadené rozhovory, univerzita

Úvod

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici (ďalej UMB) sa ako prvá inštitúcia terciárneho vzdelávania na Slovensku zaviazala k uhlíkovej neutralite najneskôr do roku 2050 v rámci kampane Race to zero. Pridaním sa do tejto kampane UMB vyslala jasný signál, že jej záleží na budúcnosti našej planéty a svojimi krokmi chce pozitívne vplývať na myslenie spoločnosti. V súčasnosti je udržateľný rozvoj jedným z hlavných trendov a koncept tzv. zelenej univerzity predstavuje novú výzvu a príležitosť pre zvýšenie spoločenskej zodpovednosti. Realizácia spoločensky zodpovedných opatrení na zníženie klimatickej stopy je v súlade s podporou súdržnosti v oblasti riadenia terciárneho vzdelávania a v rámci udržateľného hospodárenia so zdrojmi. Budovanie environmentálneho povedomia možno v súčasnosti označiť za potrebnú bežnú prax inštitúcií terciárneho vzdelávania. Dnes je v oblasti udržateľného rozvoja jednou z najvýznamnejších diskusií začleniť do vzdelávania 17 cieľov z Agendy 2030 vytvorenej OSN. Cieľom príspevku je identifikovať aktivity na podporu environmentálnej uvedomelosti v prostredí univerzít a prostredníctvom implementácie Klimatického átria Mateja Bela predstaviť príklad dobrej praxe na UMB. Cieľ nadväzuje na hlavné poslanie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v environmentálnej oblasti, ktorým je vytvárať a šíriť poznanie, ktoré chráni, posilňuje a rozvíja environmentálne hodnoty a prispieva k riešeniu spoločenských výziev v 21. storočí. Pri napĺňaní poslania UMB byť otvorenou inštitúciou, ktorá poskytuje vzdelanie a rozvíja vedu, výskum, inovácie, kultúru a umenie rešpektujeme princípy environmentálneho správania, znižovania ekologickej stopy a udržateľného rozvoja na univerzite aj mimo nej. Víziou v predmetnej oblasti je byť príkladom a morálnym aktérom pre svojich zamestnancov, študentov, partnerov a priateľov univerzity.

Prínos a originalita príspevku spočíva v prepojení praxe prostredníctvom vytvorenia Klimatického átria Mateja Bela so zisteniami z doteraz realizovaných akademických výskumov

zameraných na podporu environmentálnej uvedomelosti v prostredí inštitúcií terciárneho vzdelávania.

Príspevok pozostáva z troch častí. Prvou sú teoretické východiská, ktoré vymedzujú problematiku a doterajšie výsledky výskumov. Druhá časť je zameraná na metodológiu a opis postupu zberu dátovej základne. V tretej časti obsahuje príspevok okrem výsledkov prieskumov aj príklad dobrej praxe, ktorým je Klimatické átrium Mateja Bela.

Teoretické východiská

Univerzitné prostredie je dôležitým aktérom šírenia hodnôt trvalej udržateľnosti. Inštitúcie vyššieho vzdelávania pripravujú budúcich odborníkov, implementujú ciele šírenia environmentálneho povedomia medzi komunity a posilňujú sociálnu integráciu lokálnych komunít k partnerstvu (Žalènienè, Pereira, 2021). Ako kľúčový nástroj pre rozvoj zelenej infraštruktúry nadobúda nový rozmer budovanie exteriérových komunitných priestorov. Komunitné záhrady sú významným prvkom pri adaptácii na klimatické zmeny, plnia funkciu zadržiavania dažďovej vody a napomáhajú v boji proti vzniku tepelných ostrovov. Ich potenciál nie je v súčasnosti dostatočne využívaný, hoci zastupujú nenahraditeľné miesto v podpore zelene v mestách, zlepšovaní reakcie komunity voči klimatickým problémom a v umocňovaní samotnej komunity k environmentálnemu uvedomeniu (Clarke et al., 2019).

Na našom území sa koncept komunitných záhrad objavil len nedávno, čo približuje štúdiá komparujúca komunitné záhrady v Bratislave a v Poznani. Iniciatívy na ich budovanie pramenia z rastúceho záujmu o pôvode a kvalite potravín či vízie dosiahnutia potravinovej nezávislosti, lokálnej produkcie a celkového vzostupu témy zameranej na environmentálnu zodpovednosť. Podieľanie sa na tvorbe a kultivácii životného prostredia sa objavuje najmä zo strany mladých aktivistov z miestnych komunít a neziskových organizácií. Zakladanie komunitných priestorov sa realizuje zväčša systémom zdola nahor, prostredníctvom miestnej komunity, avšak stretávame sa aj s iniciovaním zhora nadol, prostredníctvom univerzít, mimovládneho sektora a ďalších odborníkov. Kým v Bratislave bolo zakladanie komunitných zelených plôch realizované so zámerom efektívnejšieho využívania mestských priestorov a záujmom o potravinovú bezpečnosť, primárnym cieľom komunitných záhrad v Poznani bolo vzdelávanie a spájanie komunity (Škamlová et al., 2020). Príkladom budovania komunitného priestoru na území Slovenska je verejný park v dedine Čebovce. Východiskom projektu bola nevyužitá plocha, v ktorej miestni aktéri identifikovali významnú environmentálnu hodnotu. Iniciatívy podnietilo občianske združenie Jašterica - spoločnosť pre trvalo udržateľný rozvoj, ktoré v spolupráci s orgánmi štátnej správy a obyvateľmi obce vyčistilo oblasť a vysadilo na toto územie pôvodné druhy stromov. Miestne komunity naďalej javia o priestor záujem a v spolupráci so Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre vyškolili dobrovoľníkov na účel budúceho sprevádzania po komunitnej záhrade, ktorá sa okrem iného využíva aj na vzdelávacie účely ZŠ Čebovce (Miklašová et al., 2024). Systém zdola nahor zväčša vytvára funkčnú sieť spolupráce zainteresovaných aktérov, ktorí sú spoločne predstaviteľmi grassroots komunít (Hrivnák et al., 2020). Prehľad spomínaných mestských iniciatív poskytuje tabuľka 1.

Lokalita	Orgán	Environmentálny rozvoj	Komunitný rozvoj
Bratislava	komunitné záhrady	Primárne zameranie: <ul style="list-style-type: none"> • potravinová nezávislosť • lokálna produkcia • budovanie environmentálnej zodpovednosti 	Sekundárne zameranie: <ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • spájanie komunít • rekreácia
Poznaň	komunitné záhrady	Sekundárne zameranie: <ul style="list-style-type: none"> • potravinová nezávislosť • lokálna produkcia • budovanie environmentálnej zodpovednosti 	Primárne zameranie: <ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • spájanie komunít • rekreácia
Čebovce	verejný park	<ul style="list-style-type: none"> • ochrana biodiverzity • výsadba pôvodných druhov stromov 	<ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • rozvoj zručností • posilnenie komunity

Tabuľka 1 – Prehľad mestských iniciatív
Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

Tabuľka 2 zobrazuje prehľad univerzitných iniciatív. V USA je v súčasnosti možné pozorovať popularizáciu fariem a komunitných záhrad. V rámci programu Sustainable Built Environments na University of Arizona bola študentom poskytnutá možnosť budovať spoločný komunitný priestor University of Arizona Community Garden (ďalej len UACG). Podkladom pre vznik UACG bola absentujúca sociálna interakcia medzi študentmi, narastajúce riziko vzniku úzkosti a reflektovanie aktuálnych problémov z hľadiska udržateľnosti. Dobrovoľnícka činnosť študentov v UACG poukázala na záujem zo strany samotných študentov aktívne participovať na zmenách vo svojom okolí. Študenti uviedli niekoľko dôvodov zapojenia sa do dobrovoľníckej činnosti, medzi ktorými sa nachádzali dôvody ako záujem získať nové vedomosti a zručnosti, nadviazať bližší vzťah s prírodou, podporiť duševné zdravie a eliminovať sociálnu izoláciu. Výsledky iniciatívy poukázali na dôležitý vzťah medzi budovaním zeleného komunitného priestoru na univerzitách a duševným zdravím študentov (Apanovich et al., 2023). Podporu významnej spojitosti dobrovoľníckej činnosti v univerzitných komunitných priestoroch s duševným zdravím vyjadruje tiež Baur (2020). Vzorku autorovej štúdie tvorí 76 dobrovoľníkov z radov študentov, ktorí sa aktivizovali v budovaní komunitnej záhrady v akademickom prostredí. Výsledky štúdie potvrdzujú vplyv pravidelného nadväzovania kontaktu s prírodou na stav duševnej pohody, zdravia a šťastia, prostredníctvom poskytovania študentom odpútanie sa od rýchleho životného tempa, efektívneho využívania voľného času a spojenia s komunitou.

Po vzore permakultúrneho modelu St. Lawrence University v New Yorkskom Cantone vybudovala v roku 2012 komunitnú záhradu, ktorá študentom ponúka ďalšie možnosti praktického vzdelávania, rozšírenie učebných osnov zážitkovým spôsobom a poskytla tiež nové príležitosti na posilnenie vzájomnej súdržnosti v období klimatických zmien. Tento komunitný priestor identifikuje od svojho vzniku mnohé environmentálne a sociálne prínosy, ako je zlepšenie psychickej pohody, potravinová nezávislosť, prístup k nevyužívaným vzdelávacím príležitostiam, rozšírenie vzdelávacích cieľov a interakcia človeka s prírodou. Univerzita

vytvára s týmto zámerom mnohé programy, dáva priestor výskumným projektom, podporuje iniciatívy potravinovej bezpečnosti a všetkým študentom ponúka vzdelávanie v environmentálnej gramotnosti. Prostredníctvom vytvorenia študentských klubov študenti riadia a organizujú pestré aktivity s cieľom udržateľnosti na akademickej pôde, obhajujú želané zmeny, organizujú diskusie a nadväzujú spoluprácu s lokálnymi farmármi. Priestory komunitnej záhrady integrujú občiansku angažovanosť, kritické myslenie a komunitné partnerstvo. Poslaním klubov podľa Urzetta et al., 2023) je vzdelávať študentov o pestovaní potravín a tvoriť vzdelávací priestor pre celú komunitu.

Univerzita	Orgán	Environmentálny rozvoj	Komunitný rozvoj
<i>University of Arizona</i>	University of Arizona Community Garden	<ul style="list-style-type: none"> • potravinová nezávislosť • potravinová bezpečnosť • lokálna produkcia • environmentálna zodpovednosť • environmentálna gramotnosť 	<ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • rozvoj zručností • spolupráca • sociálna interakcia • participácia na zmenách • duševné zdravie • efektívne využitie voľného času
<i>St. Lawrence University</i>	Campus Community Permaculture Garden	<ul style="list-style-type: none"> • potravinová nezávislosť • potravinová bezpečnosť • lokálna produkcia • environmentálna zodpovednosť • environmentálna gramotnosť 	<ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • interakcia s prírodou • kritické myslenie • občianska angažovanosť • rekreácia • duševné zdravie
<i>University of Florence</i>	Green Office	<ul style="list-style-type: none"> • výskum • využívanie obnoviteľných zdrojov • odpadové hospodárstvo • udržateľná mobilita • minimalizácia tvorby odpadu 	<ul style="list-style-type: none"> • vzdelávanie • spájanie komunity • podpora súdržnosti • odborné prednášky verejnosti • rekreácia • presadzovanie záujmov

Tabuľka 2 – Prehľad univerzitných iniciatív
Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

Inšpiratívnu iniciatívu v akademickom prostredí predstavila University of Florence, ktorá v rámci udržateľného správania implementovala študentskú organizáciu Green Office. Organizácia interaktívne spája záujmy študentstva a vedenia univerzity k dosahovaniu cieľov v oblasti environmentalizácie areálu univerzity, iniciuje ďalšie vzdelávanie, výskum a zapojenie komunity. Pri podpore udržateľnosti kladú zámer na využívanie obnoviteľných zdrojov, odpadové hospodárstvo a udržateľnú mobilitu cez motiváciu študentstva k využívaniu verejnej dopravy prostredníctvom výhodného preukazu. Univerzita bola z územného hľadiska

s touto myšlienkou priekopníckou. S cieľom minimalizácie tvorby odpadu univerzita zaobstarala 22 automatov na vodu určené pre zamestnancov aj študentov, ktorým zaobstarala hliníkové fľaše. Na univerzite sfunkčnili recyklačné miesta, ktoré zbierajú aj špeciálny odpad ako exspirované lieky, batérie či IT vybavenie. Komunitnú súdržnosť posilňujú prostredníctvom organizovania prednášok “Encounters with the Town”, na ktorých odborníci sprístupňujú témy udržateľnosti verejnosti (Fissi et al., 2021).

Najväčšiu bariéru pri podpore environmentálnej uvedomelosti v univerzitnom prostredí predstavuje podľa mnohých zdrojov nedostatok finančných zdrojov. Totožné výsledky uvádzajú aj respondenti vo výskume realizovaným na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici autorkami Priščákovou a Pančíkovou (2024), ktoré ako ďalšie bariéry v kontexte udržateľného správania označujú nedostatočné informácie či vplyv iných ľudí.

Metodológia a dáta

Príspevok čerpá z primárnych údajov získaných z viacerých prieskumov uskutočnených na UMB, ako aj z riadených rozhovorov zameraných na zvyšovanie úrovne environmentálneho povedomia na iných univerzitách. Opodstatnenosť aktivít budovania environmentálnej povedomia v podmienkach UMB bola zisťovaná prostredníctvom dotazníkového prieskumu z pohľadu študentov. Výsledky dopĺňa dotazníkový prieskum na vybraných inštitúciách terciárneho vzdelávania pôsobiacich v zahraničí prostredníctvom zisťovania príkladov dobrej praxe. Výsledky sú doplnené projektovou činnosťou, v rámci ktorej sa pristúpilo k aktivitám na podporu environmentálnej uvedomelosti v prostredí UMB.

Cieľom dotazníkového prieskumu bolo zistiť súčasný stav environmentálneho povedomia študentov UMB. Otázky zamerané na študentov UMB vychádzajú zo špecifik prostredia, v ktorom inštitúcia pôsobí. Prieskum zahŕňal 17 otázok obsahujúcich demografické údaje (napr. vek, pohlavie), údaje súvisiace s postavením v rámci skúmanej inštitúcie (t. j. dĺžka štúdia, odbor a fakulta, na ktorej respondent študuje), údaje v kontexte problematiky environmentálneho povedomia, ako aj priestor pre postrehy a nápady respondentov na zlepšenie udržateľnosti v rámci inštitúcie. Uskutočnil sa na vzorke 175 respondentov. Vzhľadom na celkový počet respondentov a ich zloženie nemožno tento dotazníkový prieskum označiť za štatisticky reprezentatívnu vzorku s ohľadom na celkový počet a zloženie študentov UMB. Považujeme ho za „pilotný“ prieskum, ktorého výsledky poskytujú prvotný pohľad na interné prostredie UMB z pohľadu študentov. Dotazník bol distribuovaný naprieč všetkými súčasťami UMB, tzn. že prieskumu sa zúčastnili študenti zo všetkých fakúlt UMB (Ekonomická fakulta 35,43%; Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov 10,29%; Fakulta prírodných vied 17,14%; Fakulta telesnej výchovy, športu a zdravia 4,57%; Filozofická fakulta 9,71%; Pedagogická fakulta 16%; Právnická fakulta 6,86%). Z celkového počtu respondentov podľa pohlavia bolo 74 % odpovedí od žien, 25 % od mužov a 1% uviedlo odpoveď iné. Z hľadiska veku majú v dotazníkovom prieskume výrazné zastúpenie dve skupiny. Prvou je veková skupina 19 - 22 rokov (53 % respondentov) a druhou veková skupina 23 - 26 rokov (34 % respondentov). Zaujímavou je skutočnosť, že takmer tretina odpovedí pochádza od študentov, ktorí sú v posledných ročníkoch svojho štúdia.

Na doplnenie výsledkov dotazníkového prieskumu zameraného na študentov UMB príspevok obsahuje aj odpovede z riadených rozhovorov. Predmetné riadené rozhovory

prebehli so zástupcami zahraničných inštitúcií terciárneho vzdelávania v rámci medzinárodnej vzdelávacej konferencie APAIE 2024. Tematicky boli tieto rozhovory primárne zamerané na otázky týkajúce sa zvyšovania úrovne environmentálneho povedomia, získanie príkladov dobrej praxe a aj ich aplikácie do univerzitného prostredia. Celkový počet opýtaných zástupcov bol 6, a to z nasledujúcich inštitúcií: Newcastle University (Veľká Británia), Aichi Shukutoku University (Japonsko), Deggendorf Institute of Technology (Nemecko), Kasetsart University (Thajsko), Politeknik Negeri Jakarta (Indonézia), University of South Bohemia in České Budejovice (Česká republika). Riadené rozhovory obsahovali celkovo 11 otázok zameraných na identifikáciu inštitúcie, environmentálnych aktivít a foriem ich propagácie.

Na základe výsledkov predmetných prieskumov je nasledujúca kapitola zameraná na implementáciu zistení v praxi, a to prostredníctvom vytvorenia spoločného komunitného priestoru na pôde UMB.

Klimatické átrium Mateja Bela ako príklad dobrej praxe

Z výsledkov dotazníkového prieskumu vyplýva, že študenti UMB považujú zelené témy za veľmi dôležité, nakoľko priemerným hodnotením dôležitosti je 4,35 z možných 5. Analýza aktuálnej situácie v súvislosti s témou udržateľného rozvoja sa zameriavala na tri oblasti spokojnosti študentov: spokojnosť s univerzitným areálom, spokojnosť s vnútornými priestormi univerzity (učebne, internáty, jedálne) a spokojnosť so zapojením univerzity do osvetení zelených tém. Najnižšiu mieru spokojnosti študenti vyjadrili k vnútorným priestorom univerzity, ktoré dosiahli priemerné hodnotenie 3,34 z možných 5. Ďalej nasleduje spokojnosť s univerzitným areálom, pričom vonkajšie priestory dosiahli hodnotenie 3,54 z možných 5. V popredí sa umiestnila spokojnosť so zapojením UMB do osvetení zelených tém, ktorú vnímajú na 3,63 z možných 5.

Najväčšiu bariéru vo vzťahu k téme udržateľného životného rozvoja na UMB pre študentov predstavuje nedostatok finančných prostriedkov, pričom túto možnosť si zvolila ako prvú takmer polovica opýtaných respondentov (45%). Na druhom mieste sa umiestnil pocit „sám nezmôžem nič“, ktorý vníma ako primárnu bariéru 19% respondentov. Obdobne sa umiestnila bariéra „ľudia okolo teba“, ktorá je prvoradá pre 17% opýtaných respondentov.

Medzi aktivity a nástroje, ktorých zavedenie by študenti na podporu udržateľnejšieho správania na UMB uvítali patrí vytvorenie oddychových zón s prvkami zelene. Táto aktivita sa stretla s najväčším úspechom a 61,7% respondentov jej priradilo najvyššiu dôležitosť. Študenti by ocenili aj aktivitu predaja kávy a čaju v bufetoch do vlastného pohára za zvýhodnenú cenu (53,7%). Rovnako tak aj predaj jedál v jedálňach, ktoré sa nepredávajú v čase obeda za zvýhodnenú cenu (42,3%). S obľubou sa stretla aj výsadba stromčekov v podobe aleje absolventov (39,4%) a organizovanie materiálnych zbierok pre ľudí v núdzi (34,9%).

Študentov sme následne vyzvali, aby nám poskytli svoje ďalšie postrehy a odporúčania do budúcnosti, medzi ktorými sa nachádzali mnohé zaujímavé odpovede. Jedným z opakovaných postrehov bolo zefektívnenie triedenia odpadu v priestoroch univerzity a v študentských domovoch, pričom s týmto konceptom už aktívne pracujeme. Z údajov sme zistili silný záujem (77%) o zber špeciálnych materiálov na UMB, ktorý plánujeme v dohľadnej dobe implementovať do našich aktivít. Obrázok 1 graficky znázorňuje najdôležitejšie výsledky dotazníkového prieskumu medzi študentmi UMB.

Obrázok 1 - Výsledky dotazníkového prieskumu

Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

V rámci riadených rozhovorov s predstaviteľmi zahraničných univerzít sa potvrdila dôležitosť potreby interných dokumentov, pričom 67% z opýtaných takéto dokumenty má. Primárne išlo o plány a stratégie, ktoré obsahujú jednotlivé akčné kroky a aktivity súvisiace s podporou environmentálneho povedomia. O ich tvorbu a propagáciu sa na jednotlivých inštitúciách starajú špeciálne vytvorené tímy, prípadne celé oddelenia zamerané na predmetnú problematiku.

Z hľadiska najviac využívaných aktivít na podporu environmentálneho povedomia respondenti uviedli, že sú na ich inštitúciách využívané (označilo 50% a viac) najmä vzdelávacie aktivity (workshopy, prednášky, predmet zameraný na udržateľnosť), relaxačné zóny s prvkami zelene, výsadba absolventských stromov, stojany na bicykle a rôzne súťaže zamerané na tému udržateľného správania a podpory environmentálneho povedomia. Primárne tieto aktivity propagujú online prostredníctvom webu a sociálnych sietí, v rámci off-line propagácie využíva väčšina plagáty, konferencie a workshopy.

Aplikácia zozbieraných údajov a overenie v praxi prebehlo prostredníctvom projektovej činnosti. V rámci aktivít Zelenej UMB bola študentom poskytnutá možnosť budovať spoločný komunitný priestor, ktorý z dotazníkového prieskumu vychádzal ako jedna z najpreferovanejších aktivít, ktorá študentom chýba v udržateľnom správaní v prostredí univerzity. Rovnako tak aj pri odpovediach respondentov sa počas riadených rozhovorov so zástupcami zahraničných univerzít potvrdila dôležitosť vytvárania relaxačných zón s prvkami zelene. Práve preto prebehlo v máji 2024 slávnostné otvorenie Klimatického átria Mateja Bela. Cieľom rovnomeného projektu "Klimatické átrium Mateja Bela" bolo budovanie komunity a komunitného priestoru na podporu ochrany klímy a zvyšovanie environmentálnej uvedomelosti na UMB na základe vedy a výskumu. Hlavnou aktivitou projektu bolo slávnostné otvorenie Klimatického átria Mateja Bela spojené s revitalizáciou tohto priestoru. V átriu bolo plánované uskutočniť viaceré aktivity, hlavne vytvorenie tzv. náučného chodníka, ktorý obsahuje témy zamerané na ochranu klímy a oddychovej zóny pri lipe Mateja Bela. V rámci projektu univerzita spolupracovala s kľúčovými organizáciami v kraji (Slovenská agentúra životného prostredia, Mesto Banská Bystrica, ZAaRES BB, Základná škola Spojová, Občianske združenie Severná, Spoločnosť priateľov Zeme, Stredoslovenské múzeum BB a Svetielko nádeje BB). Primárne zameranie projektu bolo na cieľovú skupinu študentov a zamestnancov UMB, sekundárne na stredné a základné školy pôsobiace v Banskobystrickom samosprávnom kraji. V rámci projektu boli taktiež zapojení aj zahraniční experti a odborníci z Fakulty prírodných vied UMB.

Na vytvorení náučného chodníka, ktorý sa nachádza v Klimatickom átriu Mateja Bela sa podieľali experti na problematiku ochrany klímy a životného prostredia a vytvorili nasledovné témy, ktoré pomocou QR kódov obsahujú cenné poznatky a inšpiratívne aktivity:

- biodiverzita = mesto plné života,
- supermarket pod oknom,
- v tieni stromov,
- lepšia doprava = lepšie ovzdušie,
- kompostovať môže každý,
- dažďová záhrada.

Klimatické átrium Mateja Bela sa nachádza v najväčšom komplexe internátov v rámci areálu UMB, čo znamená, že jeho poloha napomáha byť bližšie k študentom univerzity. Vzhľadom na lokáciu Klimatického átria Mateja Bela bola do projektu zapojená aj organizácia Svetielko nádeje, ktorá sídli vedľa areálu a podporiť myšlienku nášho dlhodobého partnera vytvorením tzv. "lavičky nádeje", ktorá je osadená v átriu.

Vytvorením priestoru sa naskytla veľmi cenná príležitosť, a to vytvoriť koncept Zelených ambasádorov. Priestor sa tým mení na komunitný priestor, kde sa konajú pravidelné revitalizácie, "terénne" cvičenia pre študentov UMB, ale aj možnosti pre základné a stredné školy v kraji. Realizované aktivity zobrazuje obrázok 2. Vytvorením Klimatického átria Mateja Bela na pôde UMB potvrdzujeme výsledky výskumov (Apanovich, et. al., 2023; Baur, 2020), nakoľko sa v čase ukazuje, že tento komunitný priestor prepája študentov a pozitívne pôsobí na duševné zdravie a environmentálnu uvedomelosť univerzity ako takej.

Obrázok 2 - Klimatické átrium Mateja Bela
Zdroj: Vlastné spracovanie, 2024

Ďalšou aktivitou, ktorú možno považovať za príklad dobrej praxe je vytvorenie komunity prostredníctvom Zelených ambasádorov z radov študentov. Angažovanie ambasádorov vyplýva zo stanovených cieľov uvedených v Akčnom pláne na podporu environmentálnej uvedomelosti na UMB (2023) so zameraním najmä na podporu študentov v udržateľnom správaní. Ich úlohou je šíriť povedomie o environmentálnych témach, inšpirovať akademickú obec a zapájať ju do zelených aktivít formou tvorby videí, iniciatív, zelených blogov a príspevkov. Príkladom takejto iniciatívy je aj začatie spolupráce s firmou CURAPROX v rámci ktorej sa pristúpilo k zbere zubných kefiek na všetkých študentských domovoch UMB. Táto aktivita bola iniciovaná na základe výsledkov z dotazníkového prieskum ohľadom zvyšovania environmentálnej uvedomelosti na UMB a realizovaná zelenými ambasádormi.

Záver

Koncept tzv. zelenej univerzity predstavuje novú výzvu a príležitosť pre zvýšenie spoločenskej zodpovednosti a udržateľného správania. Ako kľúčový nástroj pre rozvoj zelenej infraštruktúry nadobúda nový rozmer budovanie komunitných priestorov. Cieľom príspevku je identifikovať aktivity na podporu environmentálnej uvedomelosti v prostredí univerzít a prostredníctvom implementácie Klimatického átria Mateja Bela predstaviť príklad dobrej praxe na UMB.

V rámci aktivít Zelenej UMB bola študentom poskytnutá možnosť budovať spoločný komunitný priestor. Z dotazníkového prieskumu vychádzala táto aktivita ako jedna z najpreferovanejších a v prostredí univerzity študentom chýba pri udržateľnom správaní. To potvrdzujú aj odpovede respondentov v rámci riadených rozhovorov so zástupcami zahraničných univerzít, v ktorých sa potvrdila dôležitosť vytvárania relaxačných zón s prvkami zelene.

Komunitný priestor bol slávnostne otvorený v máji 2024 a najdôležitejšími aktivitami, ktoré sú súčasťou sú napr. revitalizácie (výsadba stromčekov, lipy Mateja Bela, okrasných rastlín, drevín), interaktívny náučný chodník o ochrane klímy, “terénne” cvičenia pre študentov UMB a miesto pre stretávanie sa. Klimatické átrium Mateja Bela slúži nie len pre študentov a zamestnancov UMB, ale jeho priestory sú otvorené pre širokú verejnosť, hlavne pre základné a stredné školy v kraji.

Vytvorením priestoru sa naskytla cenná príležitosť vytvoriť koncept Zelených ambasádorov. Priestor sa tým mení na komunitný priestor, ktorý prepája študentov a pozitívne pôsobí na duševné zdravie a environmentálnu uvedomelosť univerzity ako takej. Budovanie komunity však nie len krátkodobou záležitosťou a je podstatné ju budovať konštantne a dlhodobo, čo je dôvodom na pokračovanie v predmetných aktivitách, ktoré tomu napomáhajú.

Vzhľadom na krátku dobu existencie Klimatického átria Mateja Bela je nevyhnutné, aby zelený tím UMB naďalej sledoval a monitoroval prínosy takto vytvoreného komunitného priestoru, a to nie len z pohľadu študentov a širšej akademickej obce, ale aj z pohľadu širšej verejnosti. Vytvorenie Klimatického átria Mateja Bela považujeme za príklad úspešného prepojenia výsledkov vedecko-výskumnej činnosti a priamej aplikácie týchto výsledkov v praktickej činnosti inštitúcie terciárneho vzdelávania.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. Mgr. et Mgr. Ing. Miroslava Knapková, PhD.*

*Príspevok je výstupom rozvojového projektu č. 001UMB-2-1/2023 s názvom
Podpora integračných služieb v akademickom prostredí UMB.*

Použitá literatúra

1. AKČNÝ PLÁN NA PODPORU ENVIRONMENTÁLNEJ UVEDOMELOSTI UMB NA ROK 2024, 2023. [online]. Dostupné z: <https://www.umb.sk/univerzita/zelena-umb/akcny-plan-zelena-umb/>
2. APANOVICH, Nataliya, et al. 2023. Education for sustainable development: Societal benefits of a community garden project in Tucson, Arizona. In: *Societal Impacts*. Roč. 1, č. 1-2, s. 2-3. ISSN 1335-793X. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2949697723000115#bib1>

3. BAUR, Joshua. 2020. Campus community gardens and student health: A case study of a campus garden and student well-being. In: *Journal of American College Health*. Roč. 70, č. 2, s. 4-5. ISSN 1940-3208. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07448481.2020.1751174>
4. CLARKE, Mysha, et al. 2019. The underutilized role of community gardens in improving cities' adaptation to climate change: A review. In: *People, Place & Policy* Roč. 12, č. 3, s. 241. ISSN 1753-8041. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/330975115_The_underutilized_role_of_community_gardens_in_improving_cities'_adaptation_to_climate_change_a_review
5. FISSI, Silvia, et al. 2021. The path toward a sustainable green university: The case of the University of Florence. In: *Journal of Cleaner Production*. Roč. 279, s. 4-5. ISSN 1879-1786. Dostupné z: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652620337008?casa_token=LH1USNC63FUAAA_AA:ujDp5aKxvbV_LoS3CdscOFmCMD8NuvIW74NjdSkUqGcifRSGW8NFS51KyIJ0CCXn3WmrDiRVFyk
6. HRIVNÁK, Michal, MELICHOVÁ, Katarína a Oľga ROHÁČIKOVÁ, 2020. Nová etapa vo vývoji inštitucionalizácie inovačných procesov: grassroots inovácie. In: *XXIII. mezinárodné kolokvium o regionálnych vedách. Sborník príspevků*. [online]. Brno: Masarykova univerzita, s. 137 [cit. 18. novembra 2024]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/342388239_Nova_etapa_vo_vyvoji_institucionalizacie_inovacnych_h_procesov_grassroots_inovacie
7. MIKLÁŠOVÁ, Katarína, MITROVÁ, Mária Anna a Ladislav BAKAY, 2024. *How can bottom up activism create a public park: Case study of Evolution Garden in Čebovce (Slovakia)* [online]. Nitra: Slovenská poľnohospodárska univerzita [cit. 18. novembra 2024]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Ladislav-Bakay/publication/380637791_HOW_CAN_BOTTOM_UP_ACTIVISM_CREATE_A_PUBLIC_PARK_CASE_STUDY_OF_EVOLUTION_GARDEN_IN_CEOVCE_SLOVAKIA/links/6647065422a7f16b4f300e37/HOW-CAN-BOTTOM-UP-ACTIVISM-CREATE-A-PUBLIC-PARK-CASE-STUDY-OF-EVOLUTION-GARDEN-IN-CEBOVCE-SLOVAKIA.pdf
8. PRIŠČÁKOVÁ, Soňa a Alexandra PANČÍKOVÁ, 2024. Building the Environmental Awareness of the University: An Example of the Matej Bel University. In: *ACC JOURNAL*. Roč. 29, č. 2, s. 101. ISSN 2571-0613. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/379008937_Building_the_Environmental_Awareness_of_the_University_An_Example_of_the_Matej_Bel_University
9. ŠKAMLOVÁ, Lucia, et al. 2020. The development process and effects from the management of community gardens in two post-socialist cities: Bratislava and Poznań. In: *Urban Forestry & Urban Greening*. Roč. 48, s. 1-10. ISSN 1618-8667. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1618866718304953#tbl0015>
10. URZETTA, Landon, KRIEGER, Asa a Sara L. ASHPOLE, 2023. Student Led Governance of a Campus Community Permaculture Garden at a Liberal Arts University. In: *Journal of Sustainability Education*. Roč. 28, č. 3, s. 4-7. ISSN: 2151-7452. Dostupné z: https://www.susted.com/wordpress/content/student-led-governance-of-a-campus-community-permaculture-garden-at-a-liberal-arts-university_2023_03/
11. ŽALĚNIENĚ, Inga a Paulo PEREIRA, 2021. Higher education for sustainability: A global perspective. In: *Geography and Sustainability*. Roč. 2, č. 2, s. 99-100. ISSN 2666-6839. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683921000195>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189